

Posudek na doktorskou disertační práci

Jméno autora/ky práce: Mgr. Vendula Prokūpková

Jméno vedoucí/ho práce: Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Jméno oponenta/ky práce: Mgr. Miloš Dlouhý., Ph.D.

Název práce: Spolupráce německých a českých krajně pravicových stran po roce 1989. Od protiněmeckých tendencí SPR-RSČ k česko-německému přátelství DSSS

Disertační práce *Spolupráce německých a českých krajně pravicových stran po roce 1989. Od protiněmeckých tendencí SPR-RSČ k česko-německému přátelství DSSS* je důležitým badatelským počinem. Téma práce je nepochybně významné, a to jak z hlediska vědeckého a odborného, tak současně i společenského. Věcně odborný rozbor problematiky soudobé krajní pravice je společensky přínosný a užitečný.

Kolegyně Prokūpková přináší do současného výzkumu krajní pravice důležitá autentická data, která výtěžila při pečlivém a důsledném terénním výzkumu. Celá disertační práce je příznačná nebyvale velkým heuristickým záběrem. Autorka prováděla i terénní výzkum v prostředí německé a české krajní pravice, kde musela čelit určitým bezpečnostním rizikům (str. 35–38). Autorka disertační práce se raději rozhodla upustit od zúčastněného pozorování v Německu, neboť správně odhadla „*zvýšenou míru útoků na novináře a ideové oponenty ze strany německé krajní pravice v posledních letech*“. Je ale nutné ocenit autorčin přístup a badatelskou odvalu při prostupování do prostředí německé a české krajní pravice. Velké nasazení a odhodlání při čerpání pramenů jsou obdivuhodné a v českém politologickém okruhu spíše výjimečné.

Práce má logickou strukturu a jednotlivé kapitoly jsou promyšleně provázané. Téměř třetina disertační práce je věnována metodologické práci a operacionalizaci základních pojmů. Prokūpková též precizně popsala systém sběru a vyhodnocování dat (str. 33–44). Již tato kapitola ukazuje na silné stránky pečlivého výzkumu, neboť kolegyně předkládá širokou škálu metod pro výzkum krajní pravice. Badatelka Prokūpková představuje s přesností jednotlivé metody, které hodlá aplikovat při živém výzkumu krajní pravice.

Metody sběru dat jsou popsány smysluplně od takzvaných nevtíravých technik až po přímé pozorování v terénu. V podkapitole *Pozorování terénu* obhájí interpretativistickou kritiku pozitivismu: „*Ostré dělení mezi zúčastněným a nezúčastněným pozorováním, resp. dělením role badatele jako účastníka nebo pozorovatele, je považováno za překonané*“. Podle Prokúpkové je „*představa skutečně nezúčastněného pozorování v praxi těžko proveditelná, neboť pouhá přítomnost výzkumníka v terénu může ovlivnit jednání zkoumaných*“. Existují ale již vyzkoušené metody, které umožňují badatelům prostoupit do prostředí krajní pravice s pomocí gatekeepera, který jako jediný zná totožnost a cíle výzkumníka. Vyskytují se též možnosti prostoupení do terénu jako součást zkoumané skupiny, byť jsou zde zřejmá určitá bezpečnostní rizika a samozřejmě je zde i problém etický. Nezúčastněné pozorování lze provádět i v konspirativní podobě na sociálních sítích, kde se dnes odehrává značná část interní komunikace. Otázkou k diskusi může být i využití Dark webu při hlubším výzkumu krajní pravice (opět se vynořuje etické a bezpečnostní dilema).

Dalším cenným pramenem jsou polostrukturovaná interview s bývalými členy a představiteli zkoumaných politických subjektů (str. 39). Bohužel, ne vinou badatelky, se zde nepodařilo vytěžit z respondentů maximum, neboť Českou republiku zasáhla pandemie covid-19. Tato přínosná podkapitola by ale zasloužila širší popis a rozbor: první kontakty s respondenty, využívání gatekeeperů, využívání metod sněhové koule, jak byly řešeny etické otázky a následná archivace orálních pramenů apod.

V souladu s logikou práce jsou předkládány výzkumné otázky a podotázky, které jsou zcela relevantní a klíčové pro vědecké bádání české i zahraniční krajní pravice. Pojetí výzkumných otázek a podotázek opět poukazuje na velké ambice disertačního projektu.

V následující kapitole „*Extremismus, pravicový extremismus*“ je obhajován výběr pracovní definice a terminologický pojmový aparát. Badatelka se na základě četných obsírných odborných diskuzí přiklání k využívání pojmu krajní pravice, který vnímá jako zastřešující pojem, jenž zahrnuje i extrémní pravici (str. 57).

Následující kapitoly 7 až 9 mají již deskriptivní charakter; systematicky a promyšleně popisují česko-německé vztahy a vybrané relevantní německé a české krajně pravicové subjekty. Německému krajně pravicovému spektru je věnována větší pozornost, což je zřejmé i z obsahové dotace, byť v textu není tento aspekt více vysvětlen.

Zásadní díl disertace tvoří kapitoly 10 a 12, kde Prokúpková začíná již plně aplikovat slibované metody, jako je rekonstrukce diskurzů a jejich následná komparace, včetně kódovacích

schémat. Autorka práce též plně využívá vlastní terénní výzkumné zkušenosti, které smysluplně dotvářejí další významné prameny. Nedílnou součástí badatelské práce je i rozbor pramenů krajně pravicové provenience, kde následně kriticky vykládá jednotlivé prameny s vědomím všech souvislostí.

Konečná verze práce je již očištěna od terminologických nepřesností, autorka úspěšně sjednotila i pojmový aparát. Disertační práce byla úspěšně zkrácena, což nepochybně prospělo celému textu. Rovněž byly úspěšně precizovány faktografické údaje, jež se týkaly marginálních politických formací na české krajně pravicové scéně.

K autorčinu bádání mám pouze dílčí výhrady. V textu jsou několikrát zmiňováni přední představitelé integrálního katolicismu, jako jsou Ladislav Malý či Michal Semín. Proč nebyl soudobý český integrální katolicismus podroben hlubší analýze?

Z výzkumu je zřejmé, že nejen čeští neonacisté mají kontakty na německé krajně pravicové spektrum. Důvody jsou pragmatické, ideové i strategické. Nicméně není více vysvětlen motiv spolupráce německé krajní pravice.

K obhajobě mám následující otázky:

Jakou roli sehrává integrálně katolický proud na české krajně pravicové scéně?

Jaký vztah má německá krajní pravice ke svým českým „soukmenovcům“? Jedná se o partnerský vztah rovný s rovným? Anebo zde existuje určitá politická asymetrie?

Autorka naplnila cíle, které si stanovila, a výsledky bádání mají významnou odbornou i společenskou relevanci. Autorský přínos práce je zde značný. **Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.**

V Praze 30. 10. 2021

Mgr. Miloš Dlouhý, Ph.D